

Αθήνα, 16-02-2016

Α.Π. 002/2016/ΕΞ

Προς:

www.atheia.gr

contact@atheia.gr

Τ.Θ. 67609

15103 Πεύκη

τηλ. 2118003666,

6980789422

1. Επιτροπή Εθνικού και Κοινωνικού Διαλόγου για την Παιδεία

Κοινοποίηση:

1. ΜΜΕ
2. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
3. Διαρκής Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων της Βουλής
4. Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας

Θέμα: Πλήρης εκκοσμίκευση της παιδείας

1. Άμεσες αλλαγές

1. Εξασφάλιση απρόσκοπτης απαλλαγής από το μάθημα των θρησκευτικών για όλους

- Εγκύκλιος που να εξασφαλίζει χορήγηση απαλλαγής χωρίς υποχρέωση δήλωσης θρησκευτικών πεποιθήσεων, ούτε θετική ούτε αρνητική (ότι δεν είναι Χ.Ο.) και χωρίς έλεγχο των πεποιθήσεων (από αναγραφή σε απολυτήριο, δελτίο μαθητών, πιστοποιητικό ή ληξιαρχική πράξη γέννησης, άλλο αρχείο ή έγγραφο). Σε δεύτερο χρόνο νομοθέτηση αυτής, ώστε να έχει επίσημη βάση και να μην επαφίεται στον εκάστοτε υπουργό και πολιτική ηγεσία.
- Ρητή οδηγία προς τις σχολικές μονάδες να ενημερώνουν επαρκώς τους γονείς για τη δυνατότητα απαλλαγής από τα θρησκευτικά, συγκεκριμένα με τους εξής τρόπους: προφορική ανακοίνωση την ημέρα έναρξης του σχολικού έτους, γραπτή ανακοίνωση αναρτημένη στο σχολείο σε εμφανές σημείο καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, γραπτή ατομική ενημέρωση με φυλλάδια που θα διανέμονται σε όλους τους μαθητές την ημέρα έναρξης ή την πρώτη ημέρα που θα προσέλθουν στο σχολείο για τη νέα χρονιά.
- Επαρκής προθεσμία υποβολής της αίτησης απαλλαγής (τουλάχιστον ένας μήνας) ή κατάργηση προθεσμίας (η μεταστροφή πεποιθήσεων μπορεί να γίνει ανά πάσα στιγμή και η διακοπή παρακολούθησης δεν προκαλεί αναστάτωση στο πρόγραμμα του σχολείου).
- Εξασφάλιση της τήρησης της εγκυκλίου (έχουν παρατηρηθεί συχνά φαινόμενα διευθυντών που αρνούνται να χορηγήσουν απαλλαγή οδηγώντας σε μεγάλη ταλαιπωρία γονέων και μαθητών). Δυνατότητα προσφυγής των γονέων σε κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου για

άμεση χορήγηση της απαλλαγής σε περίπτωση αρνήσεως του διευθυντή (άμεση επιβολή διοικητικών κυρώσεων σε όσους διευθυντές δεν συμμορφώνονται).

2. Κατάργηση καταγραφής θρησκειώματος σε δελτία μαθητών και σε απολυτήρια

- Τροποποίηση της νομοθεσίας ώστε να πάψει η αναγραφή του θρησκειώματος στα απολυτήρια Α' βαθμιας και Β' βαθμιας εκπαίδευσης. Ενημέρωση όλων των σχολικών μονάδων για το γεγονός ότι δεν πρέπει να καταγράφεται το θρήσκευμα στα δελτία μαθητών.
- Ρητή οδηγία στις σχολικές μονάδες να μην παραλαμβάνονται έγγραφα κανενός είδους με αναγραφή του θρησκειώματος του μαθητή ή των γονέων του.
- Επικοινωνία με το Υπουργείο Εσωτερικών (Διεύθυνση Αστικής και Δημοτικής Κατάστασης) με στόχο να ενημερωθούν όλοι οι ληξιαρχοί για την απόφαση 134/2001 ΑΠΔΠΧ, σύμφωνα με την οποία το απόσπασμα ληξιαρχικής πράξης δεν πρέπει να αναγράφει θρήσκευμα παρά μόνον αν το ζητά ρητά ο ενδιαφερόμενος (ρητή οδηγία σε όλους τους υπαλλήλους που εμπλέκονται στη χορήγηση τέτοιων εγγράφων για τήρηση αυτής της προϋπόθεσης και ενημέρωση των πολιτών) και για το δικαίωμα των πολιτών να διαγράψουν το θρήσκευμά τους καθώς και εκείνο των παιδιών τους με απλή υπεύθυνη δήλωση (εφόσον δεν δηλώνεται νέο θρήσκευμα αλλά παραμένουν άνευ θρησκειώματος).

3. Διευκρίνιση τρόπου αίτησης για απαλλαγή από συμμετοχή σε εκκλησιασμούς

Πρόβλεψη απαλλαγής για όλους τους εκκλησιασμούς του σχολικού έτους με σχετική αίτηση. Γραπτή ενημέρωση όλων των μαθητών τουλάχιστον μία εβδομάδα νωρίτερα, με δυνατότητα μη συμμετοχής και με πρόβλεψη απασχόλησης στη σχολική μονάδα σε περίπτωση που δεν έχουν τη δυνατότητα να παραμείνουν στο σπίτι.

4. Διευκρίνιση τρόπου διεξαγωγής πρωινής προσευχής.

Κατάργηση απαγγελίας και τήρηση σιγής, ώστε καθένας που θέλει πραγματικά να προσευχηθεί να μπορεί να το κάνει. Διαφορετικά η απαγγελία να γίνεται από μέλος του διδακτικού προσωπικού και όχι από μαθητή, ούτως ώστε να μην υπάρχει περιθώριο άσκησης έμμεσης ή άμεσης πίεσης για συμμετοχή.

2. Μεσοπρόθεσμες αλλαγές

Αλλαγές στο περιεχόμενο του βιβλίου θρησκευτικών

Όπως έχουμε αναφέρει και σε προηγούμενες προτάσεις μας για αλλαγές στην παιδεία, θεωρούμε ότι το μάθημα των θρησκευτικών θα πρέπει να καταργηθεί τελείως στην ομολογιακή μορφή του. Η κατήχηση σε συγκεκριμένη ομολογία δόγματος θα πρέπει να αποτελεί ευθύνη του εκάστοτε θρησκευτικού οργανισμού και σε καμία περίπτωση της δημόσιας παιδείας. Η συνταγματική επιταγή του άρθρου 16 περί ανάπτυξης θρησκευτικής συνείδησης θα πρέπει να υλοποιείται βάσει των σύγχρονων αναγκών και αντιλήψεων και οπωσδήποτε με διασφάλιση του

απαραβίαστού της θρησκευτικής ελευθερίας που ορίζεται από το άρθρο 13 και η οποία συνιστά θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα.

Για το σκοπό αυτό αρκεί ένα μάθημα θρησκευτιολογίας σε μία μόνο τάξη του Λυκείου, όταν οι μαθητές έχουν αναπτύξει την αναγκαία ωριμότητα αντίληψης και κριτική ικανότητα, το οποίο θα είναι γνωσιολογικό και στο οποίο θα παρουσιάζονται ισότιμα, χωρίς μεροληψίες και προκαταλήψεις, όλες οι μεγάλες θρησκευτικές πεποιθήσεις και θρησκευτικά φιλοσοφικά ρεύματα καθώς φυσικά και ο αθεϊσμός. Περισσότερες διδακτικές ώρες σε περισσότερες τάξεις παρέλκουν, καθώς ξεπερνούν τους σκοπούς του μαθήματος και τις ανάγκες των μαθητών. Ο ιστορικός ρόλος όλων των θρησκειών και η επιρροή τους στην παράδοση και τον πολιτισμό, συμπεριλαμβανόμενου και του Ορθόδοξου Χριστιανισμού, καλύπτεται μέσα από το μάθημα της ιστορίας και της μελέτης περιβάλλοντος.

Σε κάθε περίπτωση, όποια μορφή και αν έχει το μάθημα των θρησκευτικών, θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι τα βιβλία δεν θα περιέχουν παραπληροφόρηση, μεροληψία και μειωτικές ή προσβλητικές αναφορές για οποιοδήποτε θρήσκευμα ή για τον αθεϊσμό. Θα πρέπει επομένως να αφαιρεθούν ή/και να επαναδιατυπωθούν τα σημεία που παρουσιάζουν τον αθεϊσμό υπό αρνητικό πρίσμα και παραλείπουν την πραγματική του φιλοσοφία, τη σχέση του με τον Ανθρωπισμό και τον Διαφωτισμό και τον ιστορικό του ρόλο εν γένει (ενδεικτικά αλλά όχι περιοριστικά, το [σχετικό απόσπασμα από το βιβλίο της Β λυκείου](#), όπου δίνεται εσφαλμένος ορισμός του αθεϊσμού, γίνεται ταύτιση με τον αντιθεϊσμό και παρουσιάζεται ο εγωισμός και ο αρνητισμός ως κύρια αιτία του), καθώς και τα σημεία που περιέχουν ιστορικές και εν γένει πραγματολογικές ανακρίβειες. Η ομολογιακή μορφή του μαθήματος, είτε σε μόνιμη βάση είτε για το εύλογο μεταβατικό στάδιο προς την κατάργηση και την αντικατάσταση με γνωσιολογικό μάθημα, δεν επιτρέπεται να αποτελεί πρόφαση για διαστρέβλωση της πραγματικότητας.

Για την πραγματοποίηση των παραπάνω αλλαγών, ζητάμε την εκ νέου συγγραφή των βιβλίων θρησκευτικών με τη συνδρομή Θρησκευτιολόγων, Ιστορικών και Κοινωνιολόγων, και με την συμμετοχή εκπροσώπων όλων των αναγνωρισμένων θρησκειών στην Ελλάδα, καθώς και με τη συμμετοχή εκπροσώπων της Ένωσης Αθέων, προκειμένου να διασφαλιστεί η αντικειμενική και αμερόληπτη παρουσίαση όλων των θρησκειών, καθώς και του αθεϊσμού, χωρίς μειωτικές και προσβλητικές αναφορές και χωρίς ανακρίβειες.

3. Μακροπρόθεσμες αλλαγές

1. Κατάργηση του μαθήματος των θρησκευτικών με την ομολογιακή μορφή του.

Όπως έχουμε επισημάνει επανειλημμένα σε έγγραφά μας, η επιβολή της ένταξης ανηλίκου σε θρήσκευμα συνιστά παραβίαση του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας, κι επομένως η διδασκαλία ομολογιακού μαθήματος θρησκευτικών οφείλει να καταργηθεί πλήρως.

Θυμίζουμε ότι σύμφωνα με τη Γνωμοδότηση 687/1991 του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους:

«Η εκουσία απομάκρυνση από της Εκκλησίας [...] προϋποθέτει βουλευτική ικανότητα του προσώπου [...]. Απαιτείται, δηλαδή, ηλικία οπωσδήποτε ώριμη [...] που να μαρτυρεί, λαμβανομένης υπόψη και της εν γένει πνευματικής αναπτύξεως του συγκεκριμένου ατόμου, ότι τούτο έχει επίγνωση της σοβαρότητας της πράξεώς του, και δήλωση βουλήσεως, απαλλαγμένη από οποιαδήποτε βία ή ψυχική νόσο ή άλλη διαταραχή των πνευματικών δυνάμεών του, που να κωλύει την συνείδηση των πραττομένων.»

Εφόσον, σύμφωνα με την παραπάνω γνωμοδότηση, για την αποχώρηση από την Εκκλησία απαιτείται ηλικία ώριμη που να εξασφαλίζει πνευματική ανάπτυξη και συναίσθηση της σοβαρότητας της πράξεως καθώς και βούληση που να εξασφαλίζει την ελεύθερη και ανεπηρέαστη επιλογή, τα ίδια οφείλουν να απαιτούνται και για την εισδοχή σε οποιοδήποτε θρήσκευμα. Ένα βρέφος ή ένα νήπιο, ακόμη και ένα παιδί ηλικίας Δημοτικού ή Γυμνασίου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχουν ηλικία ώριμη ούτε συναίσθηση της σοβαρότητας της πράξης τους όσον αφορά την εισδοχή σε κάποια θρησκεία, ενώ η βούλησή τους είναι αναπόφευκτο να επηρεάζεται από τη βούληση των γονέων και του στενού τους περιβάλλοντος.

Προκειμένου να αναπτυχθούν τα παιδιά ελεύθερα ώστε να επιλέξουν ως ώριμοι πλέον ενήλικες εάν επιθυμούν να ενταχθούν σε θρήσκευμα θα πρέπει να αποφευχθεί η κατήχησή τους σε θρησκευτικό δόγμα, και οπωσδήποτε μια τέτοια κατήχηση δεν νοείται να λαμβάνει χώρα μέσω της κρατικής παιδείας.

Γνωρίζουμε ότι το Σύνταγμα επιβάλλει την ανάπτυξη θρησκευτικής συνείδησης των πολιτών. Ωστόσο αφ' ενός το σημείο αυτό είναι παρωχημένο και επιβάλλεται να αλλάξει, διότι οι αξίες που εκφράζει ανήκαν σε μια άλλη εποχή και έχουν κατά πολύ ξεπεραστεί, αφ' ετέρου το τι ακριβώς είναι θρησκευτική συνείδηση και ποιος είναι ο κατάλληλος τρόπος για να αναπτυχθεί επαφίεται στην ερμηνεία του νομοθέτη, γεγονός που αφήνει ικανό περιθώριο προσαρμογής στα σύγχρονα κοινωνικά και μορφωτικά δεδομένα και στις πραγματικές ανάγκες των παιδιών μας.

Προτείνουμε να αντικατασταθεί το ομολογιακό μάθημα των Θρησκευτικών από μια σειρά μαθημάτων χωρίς θρησκευτικό χρωματισμό, που θα εξασφαλίζουν ισορροπημένη προσωπική ανάπτυξη και αρμονικές διατομικές σχέσεις, καλλιέργεια αλληλεγγύης και ομαδικού πνεύματος, κοινωνική ευαισθητοποίηση και ηθική παιδεία με βάση τις αρχές του ανθρωπισμού, οι οποίες έχουν το πλεονέκτημα να είναι πανανθρώπινες και να μπορούν να υιοθετηθούν από όλους τους πολίτες ανεξαρτήτως θρησκευτικών δογμάτων και φιλοσοφικών ιδεολογιών. Το ακριβές περιεχόμενο και η μορφή των μαθημάτων αυτών θα καθοριστεί από μια ομάδα κατάλληλα ειδικευμένων εκπαιδευτικών, κοινωνιολόγων και ψυχολόγων.

Για την ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης που επιτάσσει το Σύνταγμα αλλά και για την εξασφάλιση της σωστής μόρφωσης και πληροφόρησης των παιδιών στο θέμα της θρησκείας, αρκεί ένα γνωσιολογικό μάθημα θρησκειολογίας σε μεγάλη τάξη, λόγου χάρη στην Α' Λυκείου, ώστε να έχουν αναπτύξει πλέον τα παιδιά την αναγκαία πνευματική ωριμότητα και κριτική ικανότητα που θα τους επιτρέψει να κατανοήσουν και να αφομοιώσουν αυτές τις γνώσεις. Στο μάθημα θα παρουσιάζονται ισορροπημένα και αμερόληπτα, υπό καθαρά γνωσιολογικό και όχι

ομολογιακό πρίσμα, όλα τα κυρίαρχα θρησκευτικά ρεύματα καθώς και όλες οι φιλοσοφικές θέσεις για το θρησκευτικό ζήτημα, μεταξύ των οποίων και η αθεΐα και ο αγνωστικισμός.

Οι θεολόγοι που ήδη εργάζονται ως καθηγητές Θρησκευτικών μπορούν να μετεκπαιδευτούν ώστε να αναλάβουν τη διδασκαλία των ανωτέρω μαθημάτων ή να απορροφηθούν σε άλλες θέσεις εργασίας κατά την κρίση των αρμόδιων φορέων.

2. Αφαίρεση από την ύλη των διαθεματικών θρησκευτικών αναφορών που έχουν χαρακτήρα ομολογιακό.

Εκτός από το μάθημα των Θρησκευτικών, υπάρχουν θρησκευτικές αναφορές και σε πολλά άλλα μαθήματα, όπως είναι η Ιστορία, η Γλώσσα, η Μελέτη Περιβάλλοντος, ακόμη και η Φυσική (στο βιβλίο Φυσικών της Ε΄ Δημοτικού, στο κεφάλαιο περί ήχου, ο βιβλικός μύθος για τις σάλπιγγες της Ιεριχούς αναφέρεται ως ιστορικό γεγονός, παρ' όλο που συνιστά ανακρίβεια όχι μόνο ιστορικά αλλά και επιστημονικά). Πολλές από τις αναφορές αυτές είναι εύλογο και αναγκαίο να υφίστανται, με δεδομένο τον εκτεταμένο και σημαντικό ρόλο των θρησκειών στην ιστορία και στην παράδοση της ανθρωπότητας γενικά και της Ελλάδας ειδικότερα. Όμως οι αναφορές που στοχεύουν στη διάδοση συγκεκριμένου δόγματος και στην ταύτιση της εθνικής ταυτότητας με το δόγμα αυτό οφείλουν να απομακρυνθούν από τα σχολικά βιβλία. Διαφορετικά δημιουργούνται διακρίσεις μεταξύ των πολιτών, στιγματίζοντας ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας με μειωμένο εθνικό φρόνημα όσους δεν ανήκουν στο συγκεκριμένο δόγμα, και ασκείται έντονη πίεση στα παιδιά υπέρ της αποδοχής του δόγματος αυτού προκειμένου να νιώσουν κοινωνικά ενταγμένα. Προτείνουμε να εξεταστούν όλα τα σχολικά βιβλία, προκειμένου να εντοπιστούν όλες οι αναφορές σε θρησκευτά, και να διατηρηθούν μόνον όσες έχουν χαρακτήρα γνωσιολογικό και αφορούν ιστορία και παράδοση. Οι αναφορές που θεωρούν δεδομένο ότι όλοι οι Έλληνες είναι χριστιανοί ορθόδοξοι, ότι ελληνισμός και ορθοδοξία ταυτίζονται και ότι οφείλουν να ταυτίζονται, ότι η ορθοδοξία είναι ανώτερη θρησκεία από τις άλλες και ότι η αθεΐα ταυτίζεται με ανηθικότητα και αντικοινωνικότητα και συνιστά ελάττωμα και στίγμα, καθώς και κάθε άλλη αναφορά που είναι ανακριβής, προπαγανδιστική και μεροληπτική, θα πρέπει να αφαιρεθούν.

3. Κατάργηση προσευχής, εκκλησιασμών και εορτασμού των λεγόμενων τριών Ιεραρχών.

Οι θρησκευτικές τελετές στα σχολεία, όπως είναι η ημερήσια προσευχή, ο αγιασμός και οι εκκλησιασμοί, υποχρεώνουν τα παιδιά σε ακούσια αποκάλυψη του θρησκευτά, δημιουργούν διακρίσεις ανάμεσά τους, τα εξαναγκάζουν σε συμμετοχή σε θρησκευτική τελετή λόγω της κοινωνικής πίεσης αλλά και λόγω της έντονης επιμονής πολλών εκπαιδευτικών για απαγγελία της προσευχής από κάποιο παιδί, και καλλιεργούν την επιβολή της ορθοδοξίας ως κυρίαρχου θρησκευτά, τονίζοντας την κοινωνική και πολιτική ισχύ της με την καθημερινή επανάληψη της προσευχής και την υποχρεωτική παρουσία σε αυτήν, η οποία επιβάλλεται με τα σχετικά Προεδρικά Διατάγματα περί λειτουργίας των σχολείων.

Τονίζουμε εδώ ότι οι μη ορθόδοξοι μαθητές και εκπαιδευτικοί υποχρεούνται επίσης να παρίστανται, οι μεν πρώτοι κάνοντας ησυχία σεβόμενοι τους συμμαθητές τους που

προσεύχονται, οι δε δεύτεροι προκειμένου να επιτηρούν τους μαθητές τους. Επισημαίνουμε επίσης ότι δεν προβλέπεται συγκεκριμένο τυπικό της προσευχής (περιεχόμενο, τρόπος κ.λπ.) αλλά ακολουθείται εθιμοτυπικά η απαγγελία της από κάποιον μαθητή (ποτέ από κάποιον καθηγητή), ο οποίος υποτίθεται ότι το κάνει εθελοντικά, ενώ είναι ευνόητο ότι πολύ δύσκολα μπορεί οποιοσδήποτε μαθητής να αρνηθεί την απαγγελία της προσευχής χωρίς κοινωνικές ή και άλλες συνέπειες εντός του σχολείου.

Η ελεύθερη ανάπτυξη θρησκευτικής συνείδησης απαιτεί άρση της επιβολής αυτής. Ο σεβασμός της θρησκευτικής ελευθερίας όλων των μαθητών, ακόμη και όσων προέρχονται από οικογένειες χριστιανών ορθόδοξων, και η ανάπτυξη ομαδικού πνεύματος μεταξύ όλων ανεξαιρέτως των μαθητών, επιβάλλει την πλήρη κατάργηση κάθε θρησκευτικής τελετής και εκδήλωσης στα πλαίσια του σχολείου.

Τέλος ο εορτασμός των λεγόμενων τριών Ιεραρχών ως προστατών των Ελληνικών γραμμάτων αποτελεί σχήμα οξύμωρο καθώς οι συγκεκριμένοι, παρά την Ελληνική παιδεία τους, μόνο προστάτες της δεν μπορούν να χαρακτηριστούν, αντιθέτως πολέμιοί της, ενώ αναρωτιέται κανείς με ποιόν τρόπο προήγαγαν την Ελληνική Παιδεία και την Ανθρώπινη Επιστήμη γενικά περισσότερο από τον Αριστοτέλη, τον Πυθαγόρα ή τον Δημόκριτο για παράδειγμα.

Ο εορτασμός τους λοιπόν σαν προϊόν σκοπιμότητας, προσπάθειας σύνδεσης του Ελληνισμού με τη χριστιανική πίστη και κατάφωρης αδικίας όποιων πραγματικά ανέδειξαν την Ελληνική Παιδεία και τον Ανθρώπινο Πολιτισμό δεν έχει θέση σε ένα εκκοσμικευμένο σχολείο και οφείλει να καταργηθεί με παράλληλη θέσπιση εορτασμού Ημέρας της Παιδείας για την οποία προτείνουμε τη 10η Νοεμβρίου, Παγκόσμια Ημέρα της Επιστήμης για την Ειρήνη και Ανάπτυξη ([Unesco](#)).

4. Κατάργηση διανομής εξωσχολικού ενημερωτικού υλικού ομολογιακής φύσης στα σχολεία.

Είναι συχνό το φαινόμενο της διανομής φυλλαδίων με πληροφορίες για δραστηριότητες της Εκκλησίας εντός των σχολείων, από νηπιαγωγεία έως και λύκεια. Άλλες φορές διατίθενται εντός των σχολείων θρησκευτικού περιεχομένου έντυπα (φυλλάδια, περιοδικά κ.τ.ό.) τα οποία οι μαθητές μπορούν να πάρουν εφόσον το επιθυμούν (συχνά συμβαίνει επίσης να υπάρχει μια έμμεση πλην σαφής επιβολή λήψης αντιτύπου). Επίσης συχνά αναρτώνται, είτε μέσα σε σχολεία είτε έξω αλλά δίπλα στην είσοδο, αφίσες με πληροφορίες για δραστηριότητες θρησκευτικών οργανισμών ή γίνεται διανομή φυλλαδίων ακριβώς δίπλα στην είσοδο των σχολείων.

Εξηγήσαμε παραπάνω πως η κατήχηση κάθε είδους σε ανηλίκους θα πρέπει να αποφεύγεται, ώστε να γίνει σεβαστό το δικαίωμά τους σε θρησκευτική ελευθερία. Προτείνουμε την αποστολή μιας εγκυκλίου σε όλες τις σχολικές μονάδες όπου θα εξηγείται σαφώς ότι η διανομή και η παρουσία εντύπων θρησκευτικού περιεχομένου εντός των σχολείων ή πολύ κοντά σε αυτά απαγορεύεται. Οι διευθυντές των σχολικών μονάδων θα πρέπει να ενημερώσουν σχετικά και όλους τους συλλόγους γονέων.

Είμαστε στη διάθεσή σας για επικοινωνία προκειμένου να συζητήσουμε τις λεπτομέρειες των προτάσεων, ιδίως όσον αφορά τις αναφορές στον αθεϊσμό και αγνωστικισμό στα βιβλία θρησκευολογίας και αλλού, καθώς και όσον αφορά τις διαθεματικές θρησκευτικές αναφορές σε σχολικά βιβλία, για τις οποίες έχουμε ξεκινήσει αποδελτίωση και μέρος τους μπορείτε να βρείτε στο ακόλουθο παράρτημα.

Ευχαριστούμε για την προσοχή σας και ελπίζουμε οι προτάσεις μας να τύχουν ευνοϊκής υποδοχής.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ακολουθεί μια ανθολόγηση διαθεματικών θρησκευτικών αναφορών στα σχολικά βιβλία, οι οποίες είτε περιέχουν σφάλματα είτε έχουν ομολογιακό περιεχόμενο είτε παρουσιάζουν την ορθοδοξία ως δεδομένο κοινό χαρακτηριστικό όλων των πολιτών και ως εκ τούτου χρήζουν διόρθωσης. Η αποδελτίωση δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη και τα παραδείγματα είναι καθαρά ενδεικτικά.

ΦΥΣΙΚΗ

[Φυσικά Ε' Δημοτικού, Κεφάλαιο «Ήχος»](#)

«Ο ήχος γκρεμίζει τείχη

Μελετώντας την ιστορία μαθαίνουμε ότι η κατάκτηση της Ιερικού από τους Εβραίους δεν ήταν καθόλου εύκολη, λόγω των καλών οχυρωματικών της έργων. Ο αρχηγός τους, ο Ιησούς του Ναυί, έβαλε τους Εβραίους να φτιάξουν ειδικές σάλπιγγες. Όταν αυτές σάλπισαν όλες μαζί, τα τείχη κατέρρευσαν «σαν από θαύμα».

Εδώ υπάρχουν δύο σφάλματα. Το πρώτο αφορά την επιστήμη της Ιστορίας και το δεύτερο της Φυσικής.

1. Το περιστατικό με τις σάλπιγγες της Ιερικού δεν είναι ιστορικά τεκμηριωμένο.

Δεν αναφέρεται σε καμία ιστορική πηγή ούτε επιβεβαιώνεται από αρχαιολογικά ευρήματα.

Αναφέρεται μόνο στα ιερά βιβλία της εβραϊκής και χριστιανικής θρησκείας, και τα ιερά βιβλία ως γνωστόν δεν αποτελούν ιστορικές πηγές.

2. Το τείχος μιας πόλης δεν είναι δυνατόν να πέσει από τον ήχο σαλπίγγων.

Η ενέργεια που χρειάζεται για να προκύψει μέσω ήχου ταλάντωση ικανή να γκρεμίσει τείχη από απόσταση είναι αδύνατον να παραχθεί από ανθρώπους, πόσο μάλλον από τόσο μεγάλη απόσταση.

Ο ήχος που παράγουν οι άνθρωποι έχει ένταση πάρα πολύ μικρότερη από τον άνεμο και περιέχει πολλές συχνότητες στις οποίες μοιράζεται η ενέργεια των μορίων του αέρα που ταλαντώνονται. Η ευστάθεια του τοίχου είναι πολύ μεγάλη και η κατασκευή του, χωρίς μέταλλο, πολύ χαλαρή για να μεταδοθεί η ταλάντωση και να εμφανιστεί στάσιμο κύμα (συντονισμός).

ΙΣΤΟΡΙΑ

[Ιστορία Α' Λυκείου, σελ.239](#)

«VII. Η ύστερη αρχαιότητα, 1. Η μετεξέλιξη του Ρωμαϊκού κράτους, 1.3 Οι θρησκευτικές εξελίξεις, Η εμφάνιση του Χριστιανισμού»

«Η γέννηση του Χριστού την περίοδο της βασιλείας του Αυγούστου – τέσσερα χρόνια πριν από την έναρξη του χριστιανικού ημερολογίου, όπως έχουν αποδείξει οι έρευνες – σηματοδότησε μια νέα εποχή στην ιστορική πορεία της ανθρωπότητας. Η ζωή του Χριστού και ο σταυρικός του θάνατος δημιούργησαν νέες προϋποθέσεις για τη ζωή, στην αρχή των λίγων οπαδών του και στη συνέχεια ολόκληρου του κόσμου.»

Η γέννηση, η ζωή και η σταύρωση του Χριστού παρουσιάζονται ως ιστορικά γεγονότα ενώ, όπως είναι γνωστό, οι ελάχιστες, πενιχρότατες και πολύ ασαφείς σχετικές πηγές αμφισβητούνται εντονότατα. Τα ιερά βιβλία των θρησκειών επίσης, όπως προαναφέραμε, δεν αποτελούν ιστορικές πηγές.

Γίνεται μνεία για έρευνες που απέδειξαν το πότε συνέβη η γέννηση του Χριστού, αλλά δεν αναφέρεται τι έρευνες ήταν και σε τι πηγές βασίστηκαν. Εξ όσων γνωρίζουμε, καμία έρευνα ποτέ δεν απέδειξε κάτι τέτοιο και καμία πηγή δεν το επιβεβαιώνει.

Επιπλέον η επιρροή του Χριστιανισμού αφορά μεν μεγάλο μέρος του κόσμου, αλλά όχι ολόκληρο τον κόσμο.

Στο μάθημα της Ιστορίας οι αναφορές στη θρησκεία είναι δεδομένες λόγω του ρόλου των θρησκειών στην ιστορία της ανθρωπότητας γενικά και της Ελλάδας ειδικότερα. Θα πρέπει ωστόσο να εξασφαλίζεται ότι θα είναι πάντοτε ιστορικά ακριβείς και χωρίς ομολογιακή ή μεροληπτική χροιά.

ΛΕΞΙΚΑ

Όσον αφορά τα λεξικά, οι ορισμοί μη θρησκευτικών εννοιών θα πρέπει να περιλαμβάνουν παραδείγματα μη θρησκευτικού περιεχομένου, ώστε αφ' ενός να καλύπτουν τις εμπειρίες όλων των παιδιών και όχι μόνο των χριστιανών, και αφ' ετέρου να μην ενισχύουν την εσφαλμένη εντύπωση ότι ο χριστιανισμός είναι δεδομένα ταυτισμένος με τον ελληνισμό.

Οι ορισμοί θρησκευτικών εννοιών στα λεξικά θα πρέπει να διατυπωθούν με τέτοιον τρόπο που να είναι σαφές ότι δεν αναφέρονται σε πραγματικές αλλά σε ομολογιακές έννοιες, ότι δηλαδή θεωρούνται αληθείς από μια ομάδα ανθρώπων αλλά όχι από όλους, φερ' ειπείν «Οι χριστιανοί πιστεύουν ότι οι άγγελοι φέρνουν μηνύματα από τον θεό» αντί «Οι άγγελοι φέρνουν τα μηνύματα του Θεού στους ανθρώπους ([Εικονογραφημένο Λεξικό Α΄- Γ΄ Δημοτικού](#), λήμμα “άγγελος”, σελ. 16-17).

Ενδεικτικά σχολιάζουμε μερικά μόνο λήμματα των λεξικών από τα δεκάδες που χρήζουν επανεξέτασης:

Ορθογραφικό-ερμηνευτικό λεξικό Δ-ΣΤ Δημοτικού, [σελ. 1-142](#) και [σελ. 143-285](#)

– όνομα: (σελ.147) 1. το βαπτιστικό όνομα: ► Η νονά έδωσε στο παιδί μου το όνομα Βασίλης.

2. (γραμμ.) κάθε λέξη που δηλώνει πρόσωπο, ζώο ή πράγμα (όνομα ουσιαστικό) ή τις ιδιότητές τους (όνομα επίθετο): ► Τα ονόματα, ουσιαστικά και επίθετα, είναι λέξεις που κλίνονται.

Εφ' όσον μπαίνουν μόνον δύο από τους πολλούς ορισμούς της λέξης, ο πρώτος δεν θα πρέπει να περιορίζεται στην υποκατηγορία «βαπτιστικό» αλλά θα πρέπει να καλύπτει την ευρύτερη έννοια στην οποία εντάσσεται, δηλαδή «ονομασία ορισμένου προσώπου» ή «μικρό όνομα», διότι η έννοια του «μικρού» ονόματος καλύπτει όλες τις περιπτώσεις ενώ το «βαπτιστικό» χαρακτηρίζει μόνο τους χριστιανούς (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, λήμμα “[όνομα](#)”).

– παρακαλώ: (σελ. 155): 1. ζητώ ευγενικά από κάποιον να κάνει κάτι: ► Παρακάλεσε τον προϊστάμενό του να του δώσει άδεια. 2. κάνω δέηση στο Θεό ► Παρακαλώ το Θεό να έχει καλά όλο τον κόσμο.

Ο ορισμός «κάνω δέηση στο Θεό» δεν αντιστοιχεί στο ρήμα «παρακαλώ» (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, λήμμα [“παρακαλώ”](#)).

– σταυρός: (σελ. 187): 1. δύο δοκάρια κάθετα μεταξύ τους, πάνω στα οποία σταυρώθηκε ο Χριστός και που από τότε αποτελεί το ιερό σύμβολο της χριστιανικής θρησκείας ► Ο Χριστός ανέβηκε στο Γολγοθά, μεταφέροντας στους ώμους του το σταυρό του μαρτυρίου. 2. το σχήμα του σταυρού που γίνεται με τα τρία δάκτυλα του δεξιού χεριού: ► Κατά τη Θεία Λειτουργία οι πιστοί κάνουν πολλές φορές το σταυρό τους. Οικογ. Λέξ: σταυρώνω, σταύρωμα, σταύρωση, σταυρωτός, σταυρουδάκι | Φράσεις: ► Με το σταυρό στο χέρι (=τίμια, χωρίς αδικίες).

Λείπει η πρώτη έννοια της λέξης “σταυρός”, που είναι όργανο θανάτωσης αλλά όχι ειδικά του Χριστού, καθώς και η πολύ χρηστική και συνήθης έννοια του σταυρού ως απλού σχήματος (Λεξικό Κοινής Νεοελληνικής, λήμμα [“σταυρός”](#)).

Επιπλέον το σχήμα του σταυρού με τα τρία δάκτυλα του δεξιού χεριού αφορά μόνο τους ορθόδοξους χριστιανούς και όχι τις άλλες ομολογίες.

ΓΛΩΣΣΑ

Για τους λόγους που προαναφέραμε στο θέμα των λεξικών, είναι προτιμητέο να μειωθούν οι πολυάριθμες και εκτεταμένες αναφορές σε χριστιανικά έθιμα και πεπιοθήσεις στα βιβλία Γλώσσας και όσες διατηρηθούν να παρουσιάζονται με τέτοιον τρόπο που να εξαλείφεται η εντύπωση της δεδομένης ταύτισης χριστιανισμού με ελληνισμό και της δεδομένης συμμετοχής όλων των πολιτών σε αυτά τα έθιμα και τις πεπιοθήσεις. Είναι εύλογο και κατανοητό ότι θα συμπεριληφθούν ορισμένες τέτοιου τύπου αναφορές, δεδομένου ότι ο χριστιανισμός έχει παίξει μεγάλο ρόλο στην ιστορία και την παράδοση και το σώμα κειμένων της ελληνόφωνης λογοτεχνίας περιλαμβάνει πολλά τέτοια κείμενα. Ωστόσο θα πρέπει να εξεταστεί η έκταση και ο τρόπος παρουσίασης των αναφορών ώστε να εξασφαλίζεται η ισορροπία με τη σύγχρονη πραγματικότητα και τις αρχές της θρησκευτικής ελευθερίας, όπως περιγράψαμε παραπάνω. Επίσης ενδεικτικά παραθέτουμε όσες διαθεματικές αναφορές έχουμε αποδελτιώσει μέχρι στιγμής από τα βιβλία γλώσσας του Δημοτικού σχολείου. Ο κατάλογος δεν είναι εξαντλητικός και χρήζει συμπλήρωσης και επανελέγχου αλλά παρατίθεται ως ένδειξη της έκτασης και του είδους των αναφορών. Υπενθυμίζουμε ότι το μάθημα αφορά τη γλώσσα και όχι τα έθιμα και τις παραδόσεις, τα οποία αντιστοιχούν στο μάθημα της Μελέτης Περιβάλλοντος και σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να παρουσιάζονται ισορροπημένα και φυσικά να περιλαμβάνουν και άλλα έθιμα πλην των ορθόδοξων χριστιανικών.

[Γλώσσα Α” Δημοτικού](#)

1ο τεύχος: Καλά Χριστούγεννα, καλή χρονιά, (κάλαντα της Πελοποννήσου), σελ. 75, Η προσκύνηση των μάγων (πίνακας), σελ. 76, Οδηγίες κατασκευής χριστουγεννιάτικου στολιδιού, σελ. 77.

2ο τεύχος: Για τ’ αγγελάκια του ουρανού (ποίημα), σελ. 30, Μια Κυριακή του Μάρτη (ποίημα), σελ. 42, Πασχαλινό (ποίημα) και Πασχαλινά κουλούρια, σελ. 56, Κάλαντα Χριστουγέννων, σελ. 39, Το αστέρι των Χριστουγέννων, σελ. 42-43, Ο δικός μας Αϊ-Βασίλης, σελ. 45.

3ο τεύχος: Ενότητα 21 – Χρήσιμες οδηγίες: Πασχαλινά έθιμα, σελ. 43, Επιτάφιος στο νησί, σελ. 43, Οδηγίες για δημιουργία πασχαλινής κάρτας, σελ. 43-44, Πασχαλιάτικη καμπάνα, σελ. 48, Χριστός Ανέστη (ποίημα), σελ. 49, Προσευχή του μικρού κοριτσιού, σελ. 50.

[Γλώσσα Γ' Δημοτικού](#)

2ο τεύχος: Ενότητα «Γιορτάζω και θυμάμαι»: Να 'μουν του στάβλου έν' άχυρο (σελ. 74), Να τα πούμε; (κάλαντα Χριστουγέννων και Φώτων), σελ. 75, Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα από τη Σίφνο, σελ. 76, Ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου, σελ. 80.

3ο τεύχος: Ψωμί (ποίημα), σελ. 37, Ένα παιδί γράφει στο Θεό (ποίημα), σελ. 60, Πάσχα, Κυρίου Πασχα!, σελ. 64-65, Το καλοκαίρι (ποίημα), σελ. 68-69.

[Γλώσσα Ε' Δημοτικού](#)

2ο τεύχος: Ενότητα 8 – Χριστούγεννα: Χριστούγεννα (ποίημα), σελ. 23, Χριστουγεννιάτικο δώρο, σελ. 24-25,

Φρικαντέλα, η μάγισσα που μισούσε τα κάλαντα, σελ. 26-27, Χριστουγεννιάτικα κάλαντα Πελοποννήσου, Κέρκυρας, Καππαδοκίας Μυτιλήνης, σελ. 28, Τα Χριστούγεννα στον κόσμο, σελ. 29, Το δάσος που ταξίδευε, σελ. 30-31

3ο τεύχος: Ενότητα 14 – Πάσχα: Η ημέρα της Λαμπρής (ποίημα), σελ. 27-28, Ανάσταση (ποίημα), σελ. 28, Μαριάμ, σελ. 29, Έθιμα του Πάσχα, σελ. 30, Μερικά από τα έθιμα της Μεγάλης Πέμπτης, σελ. 30-31, Ρωσικό στεφάνι (πασχαλινές κατασκευές), σελ. 32, Οικογένεια Χίλια ζυμαρικά (πασχαλινές κατασκευές), σελ. 33.

[Ανθολόγιο Α" και Β' Δημοτικού:](#)

Εικόνα της Παναγίας Γλυκοφιλούσας της «Καρδιώτισσας» σε δραστηριότητες για την οικογένεια, σελ. 19, Μέρος αιοιογραφίας (πιθανότατα της Παναγίας) σε δραστηριότητα για την οικογένεια, σελ. 28, Η σφυρίχτρα (λαϊκό γαλλικό παραμύθι), σελ. 63.

Ενότητα «Θρησκευτική ζωή», σελ. 109-120: Εικόνα Παναγίας Ελεούσας Γαλακτοτροφούσας, Προσευχή (ποίημα), Χριστουγεννιάτικο δέντρο (ποίημα), Ο Άι-Βασίλης θα βρει το δρόμο του, Κάλαντα Πρωτοχρονιάς, Έρθε η πασχαλιά (ποίημα), Το λαγουδάκι της Λαμπρής, Ο Χριστός και τα πουλιά (λαϊκός θρύλος).

[Ανθολόγιο λογοτεχνικών κειμένων Γ" και Δ" Δημοτικού – Στο σχολείο του κόσμου:](#)

[Ενότητα «Κείμενα για τη θρησκεία», σελ. 67-82:](#) Η Ειρήνη, ο Ιησούς και το πουλί, Είσαι ο ουρανός ο απέραντος, Ο Νορντίν στην εκκλησιά, Η δική μου προσευχή, Πρωτοχρονιάτικα κάλαντα της Κεφαλονιάς (κάλαντα), Τότε που πήγαμε βόλτα τον Επιτάφιο, Η μάνα του Χριστού (ποίημα).